

DE JAREN

**19
30**

**DE 20e EEUW
IN BEELD**

DE JAREN

19
30

DE 20e EEUW
IN BEELD

LANNOO

The Getty Image Collection

TITELPLAAT P. 2 - 'Fascisme is een religie; de 20e eeuw zal de geschiedenis ingaan als de eeuw van het fascisme.' – Benito Mussolini. Een heel jonge fascist saluëert trots naar Il Duce tijdens een bijeenkomst in Rome.

INHOUD

Inleiding	6
De kost verdienen	8
Rijk en arm	42
Onrust	58
Vrije tijd	102
Film	126
Entertainment en schone kunsten	152
Mode	176
Wetenschap	192
Transport	210
Sport	230
Kinderen	256
Het volle leven	276
De oorlog tegemoet	300

INLEIDING

Na de wilde, gekke en plezierige *'Roaring Twenties'* werd het leven eensklaps weer veel nuchterder in de jaren dertig. Zoals Noel Coward had voorspeld in zijn nummer *Poor Little Rich Girl*, was het ook nu een geval van *'Cocktails and laughter, but what comes after?'* ('Cocktails en plezier, maar wat volgt daarna?') Het kapitalistische Westen kreeg af te rekenen met de ergste depressie ooit, terwijl het communistische Oosten zwoegde om te voldoen aan de eisen die het zichzelf oplegde met een reeks vijfjarenplannen. Ten zuiden van de evenaar ging alles zijn gewone gang: onrust in Brits-Indië, uitbuiting in Zuid-Afrika, revoluties in Zuid-Amerika. Het Japanse keizerrijk spande zijn militaire spieren ten koste van Mantsjoerije en China. Het Britse Rijk hield het nog vol en loog zichzelf voor dat het altijd zou blijven bestaan.

Een bittere burgeroorlog gaf Spanje een voorproefje van wat het fascisme in de jaren veertig in bijna heel Europa

zou betekenen. De wrede en lompe generaal Franco begon aan zijn zuivering van de democratie, wat progressieven, republikeinen, de Internationale Brigade en Picasso het Iberische schiereiland deed ontvluchten. Intussen verpletterde een met gifgas en alle spitsvondigheden van de moderne oorlogvoering uitgerust Italiaans leger in Abessinië stamleden die dachten dat hun monarch ook God was. In China werd de laatste keizer door de Japanners geïnstalleerd als marionettenheerser, en zes maanden later begonnen Mao en zijn aanhangers aan de Lange Mars.

In de Verenigde Staten was alleen het grootste ook het beste, met uitzondering dan van het werkloosheidscijfer, dat in 1931 boven de acht miljoen lag. De Amerikanen vergaapten zich aan het Empire State Building, Radio City Music Hall en het Rockefeller Center, de Golden Gate Bridge en de Tennessee Valley Authority (een programma om elektri-

citeit op te wekken en overstromingen tegen te gaan in staten rond de rivier Tennessee). Boeren uit de ‘Stofschaal’ (*Dust Bowl*), prairievlaktes in de VS en Canada, moesten door droogte, stofstormen en financiële tegenslagen hun boerderijen verlaten en reden met hun overladen Fordmodel naar het beloofde land Californië. Rondtrekkende arbeiders sprongen van de ene goederenwagon op de andere op zoek naar iets wat niet bestond. President Roosevelt beloofde – en realiseerde uiteindelijk ook – een *New Deal*.

In een wereld die net begon ineen te krimpen, deden sommigen nog goede zaken. Het was de laatste bloeiperiode van zeevaartmaatschappijen en spoorwegmaatschappijen – en de eerste van de luchtvaart. Er was een nieuw speeltje dat ‘televisie’ heette, en de productiehuizen van Hollywood draaiden op volle toeren; op de een of ander manier slaagden artiesten als Fred Astaire en Ginger Rogers, Benny Goodman en zijn klarinet, en pianist Fats Waller en zijn grenzeloze humor erin om de mensen de ellende waarin ze zaten, te laten ver-

geten, al was het maar voor even.

Net als in om het even welk ander decennium waren er helden en slechteriken. Tot de eerste categorie behoorden filmsterren als Jean Harlow, Greta Garbo en Marlene Dietrich. Anderen, zoals de Indiase politicus Mohandas Ghandi, de Engelse fascist Oswald Mosley en mevrouw Wallis Simpson, voor wie de Britse monarch zijn troon liet varen, waren in de ogen van sommigen helden en voor anderen slechteriken. En dan waren er ook zij die gekozen werden voor de rol van het slachtoffer, met de eerste noodlottige maatregelen tegen de Joden in Centraal-Europa.

De Engelsman John Cobb verbrijzelde het wereldrecord snelheid op het land. In Australië leidde het ‘op de man werpen’ van cricketer Douglas Jardine bijna tot een relatiebreuk met Engeland. In Amerika explodeerde de Duitse Hindenburg bij zijn landing in New Jersey en zette daarmee een definitief punt achter het tijdperk van de luchtschepen.

Maar het was ten minste nog altijd mogelijk om goed huispersoneel te vinden.

DE KOST
VERDIENEN

P.9 - Een straathoek in de Engelse stad, 1939.

‘Het totale aantal inwoners van Wigan bedraagt net geen 87.000... Heel binnenkort zal meer dan een op de drie van hen in de steun terechtkomen of er al van leven.’ – George Orwell, *The Road to Wigan Pier*.

'Oh God, send me some work' – Walter Greenwood, *Love on the Dole*, 1933.

Wie werk had, stroomde door de hekken van werkplaatsen, gieterijen, mijnen en fabrieken. De werklozen klitten samen op straathoeken, diep weggedoken onder hun arbeiderspetten en warm ingeduffeld om de koude wind van de Depressie te trotseren. Dromen stierven in het arbeidsbureau en in de wachtrij voor de werkloosheidsuitkering. Het inkomensonderzoek verminderde de levensstandaard tot het absolute minimum.

Mannen, vrouwen en hele gezinnen sjokten het land af op zoek naar werk. Soms vonden ze iets voor enkele dagen, als fruitplukker of seizoenarbeider. Een vaste baan bleef voor de meesten onder hen een droom. Wie de juiste vrienden had, kon misschien nog aan de slag als postbode of buschauffeur. Vrouwen probeerden werk te vinden als dienstbode of in de lichte industrie die overal opdook langs de nieuwe verkeersaders.

In de Verenigde Staten bepleitte Roosevelt een *New Deal*, een programma voor openbare werken dat banen zou creëren voor miljoenen mensen. Ook in Europa begonnen de dingen na verloop van tijd te veranderen. Fabrieken en scheepswerven gingen opnieuw open. Er waren weer banen beschikbaar. Het zag ernaar uit dat betere tijden in het verschiet lagen.

Maar de meeste banen werden gecreëerd door de bewapeningswedloop en de betere tijden bleken uiteindelijk de Tweede Wereldoorlog te zijn.

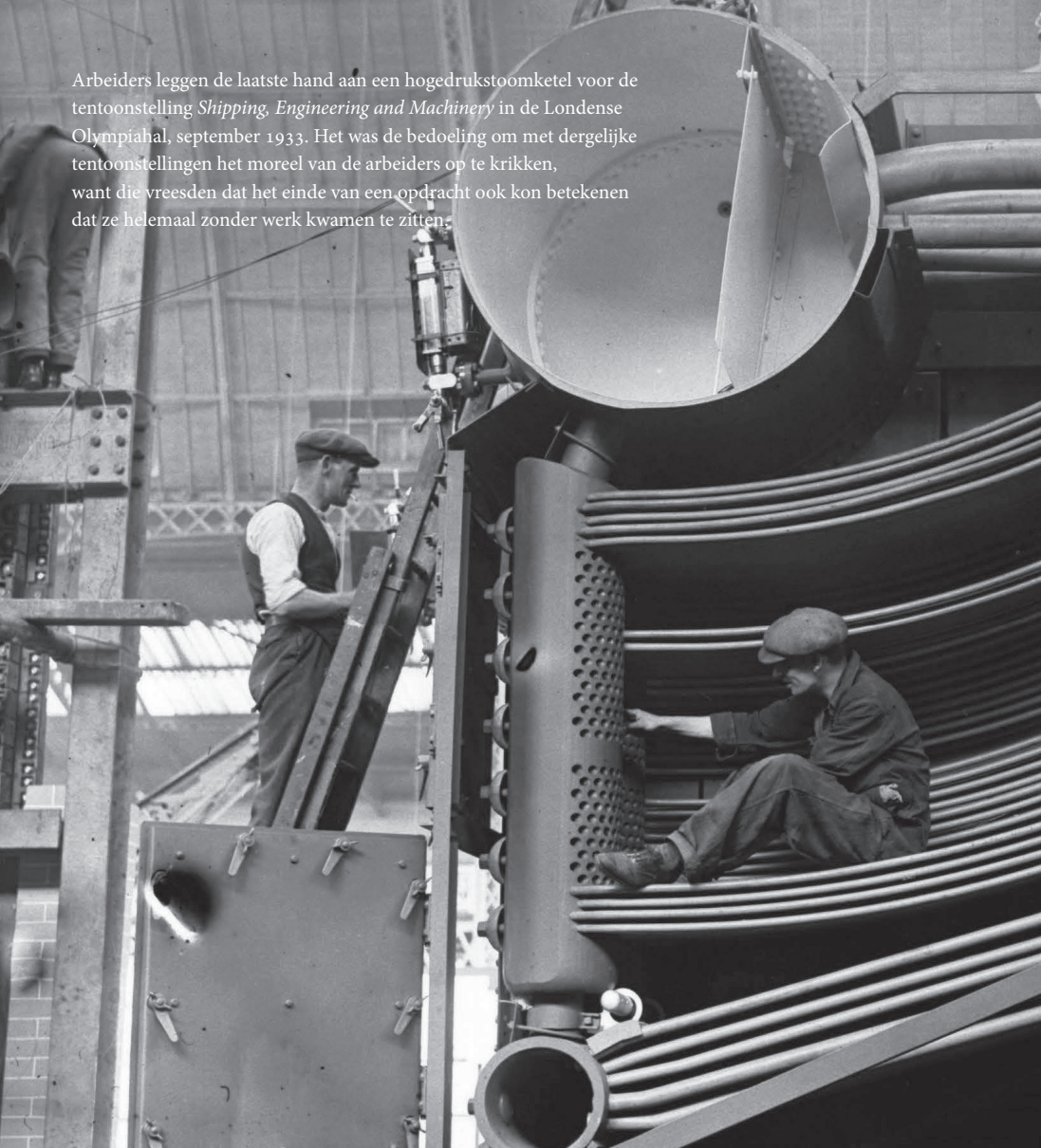
Werken voor het Britse Rijk, mei 1938.

In het Cardiff Institute weven enkele mannen de reusachtige manden die zullen dienen voor het transport van lijnkoeken uit Zuid-Afrika.

De trein op tijd laten rijden – een ware obsessie in de jaren dertig. Personeel van de Great Western Railway kijken grondig de seinhuisjes en de stationsklokken na in de ateliers van het bedrijf in Reading, 1934.

Arbeiders leggen de laatste hand aan een hogedrukstoomketel voor de tentoonstelling *Shipping, Engineering and Machinery* in de Londense Olympiahall, september 1933. Het was de bedoeling om met dergelijke tentoonstellingen het moreel van de arbeiders op te krikken, want die vreesden dat het einde van een opdracht ook kon betekenen dat ze helemaal zonder werk kwamen te zitten.

Oliekachels in elkaar zetten in een fabriek in Birmingham, 1931. In dat jaar gingen duizenden werklozen in Europa en de Verenigde Staten de straat op om in opstand te komen.

Februari 1930. De jaren dertig waren het eerste grote tijdperk waarin je met het gezin ging toeren met de auto. Arbeiders aan de montageband van Morris Motors in Cowley, Oxford, schuren de carrosserie van een auto op, tussen twee deklagen verf door.

De skyline van Manhattan ontwikkelde zich volop in de jaren dertig. Hier nemen enkele staalarbeiders even pauze om de stad te bewonderen. Ze staan op een stelling helemaal bovenaan het 70 verdiepingen tellende RCA Building in het New Yorkse Rockefeller Center, december 1934. De Amerikaanse art-decowolkenkrabber kreeg in 1988 de naam GE Building en heet sinds 2015 Comcast Building.

Oktober 1937. Elektriërs installeren lichtbronnen op de Eiffeltoren om Parijs te verlichten tijdens de Wereldtentoonstelling van 1937.

WWW.LANNOO.COM

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

REDACTIE	Ineke Vander Vekens
VERTALING	Ineke Vander Vekens, Doreen Espeel
OMSLAG	Studio Lannoo
VORMGEVING	Keppie & Keppie
FOTO'S	Getty Images

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2017

D/2017/45/638 – ISBN 978 94 014 4480 4 – NUR 680

Deze publicaties zijn gebaseerd op de oorspronkelijke uitgaven van Endeavour London Ltd, 813 Fulham Road, London SW6 5HG

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.